

Eksamen i Emne OPG3401

Bacheloroppgave

**«Militært samarbeid med Russland – før og etter
Russlands anneksjon av Krimhalvøya i 2014»**

av

Kadett Christine Riegels

Antall ord: 9 953 ord

(ekskludert forside, publiseringsavtale, innholdsfortegnelse og litteraturliste)

Godkjent for offentlig publisering

Publiseringsavtale

En avtale om elektronisk publisering av bachelor/prosjektoppgave

Kadetten(ene) har opphavsrett til oppgaven, inkludert rettighetene til å publisere den.

Alle oppgaver som oppfyller kravene til publisering, vil bli registrert og publisert i Bibsys Brage når kadetten(ene) har godkjent publisering.

Oppgaver som er graderte eller begrenset av en inngått avtale vil ikke bli publisert.

Jeg gir herved Luftkrigsskolen rett til å gjøre denne oppgaven tilgjengelig elektronisk, gratis og uten kostnader	☒ Ja	☐ Nei
Finnes det en avtale om forsinket eller kun intern publisering? (Utfyllende opplysninger må fylles ut)	☐ Ja	☒ Nei
Hvis ja: kan oppgaven publiseres elektronisk når embargoperioden utløper?	☐ Ja	☐ Nei

Plagiaterklæring

Jeg erklærer herved at oppgaven er mitt eget arbeid og med bruk av riktig kildehenvisning.

Jeg har ikke nyttet annen hjelp enn det som er beskrevet i oppgaven.

Jeg er klar over at brudd på dette vil føre til avvisning av oppgaven.

Dato: 02 - 05 - 2023

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1. Problemstilling.....	4
1.2. Avgrensning.....	5
1.3. Struktur	5
1.4. Begrepsavklaringer	6
1.5. Bakgrunn	7
1.5.1. Suspenderte samarbeid	7
1.5.2. Videreførte samarbeid	9
2. Teori.....	11
2.1. Internasjonalt samarbeid.....	11
2.2. Avskrekking og beroligelse	14
3. Metode	14
3.1. Litteraturstudie som metode	14
3.2. Datainnsamlingsmetode.....	15
3.3. Styrker og svakheter ved litteraturstudie	15
4. Redegjørelse.....	16
4.1. Romsamarbeidet mellom USA og Russland	16
4.2. Korneksport-avtalen mellom Russland og Ukraina.....	17
4.3. Norske intensjoner bak forsvarssamarbeidet - litteratur presentasjon.....	18
4.3.1. Christensen, H. E. (2011). «Mellom hemmelighold og åpenhet» - om norsk-russisk militært samarbeid ved Forsvarets Operative Hovedkvarter. [Masteroppgave]... 18	

4.3.2.	Fowkes, M. Ø. (2015). Norsk-russisk forsvarssamarbeid – utvikling fra 2008 frem til 2014. [Masteroppgave]. Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging.	19
4.3.3.	Delkonklusjon	20
4.4.	Norske intensjoner bak kystvaktsamarbeidet - litteratur presentasjon	20
4.4.1.	Kosmo, S. (2010). Kystvaktsamarbeidet Norge-Russland – en fortsettelse av politikken med andre midler? [Masteroppgave]. Forsvarets stabsskole.	21
4.4.2.	Delkonklusjon	21
5.	Drøfting.....	22
5.1.	Ulike intensjoner bak samarbeidene.....	22
5.1.1.	Økt sikkerhet	23
5.1.2.	Tillitsbygging	23
5.1.3.	Interessefellesskap.....	24
5.1.4.	Delkonklusjon	24
5.2.	Kost-nytte-vurdering	25
5.3.	Samarbeider om det er viktig nok.....	26
5.4.	Nødvendig med en form for samarbeid med Russland	27
6.	Konklusjon.....	28
7.	Litteraturliste.....	30

1. Innledning

Russland er Norges største nabo, og til tross for et økt spenningsnivå mellom landene fremholder begge partene viktigheten med et godt samarbeid, spesielt i nordområdene. Siden 1949 har Norges forhold til Sovjetunionen og senere Russland vært preget av at Norge er en småstat med medlemskap i NATO, mens Russland er en stormakt innen internasjonal politikk og verdens største land i areal. Norge og Russland har en lang tradisjon med samarbeid innenfor en rekke politiske områder inkludert energi, kultur, fiskeriforvaltning, miljø, forsvar og atomsikkerhet. Ved Sovjetunionens oppløsning og slutten på den kalde krigen ble trusselen Norge og NATO hadde opplevd fra Sovjetunionen borte og relasjonene mellom øst og vest ble bedre, noe som åpnet opp for det bilaterale forholdet mellom Norge og Russland (Venberget, 2022). Den lange tradisjonen med samarbeid endret seg ved Russlands annektering av Krimhalvøya i mars 2014. NATO innførte en rekke omfattende sanksjoner mot Russland, noe norske myndigheter valgte å slutte seg til. Men selv etter Russlands annektering av Krimhalvøya i 2014 fremhevet norske myndigheter viktigheten av å opprettholde noe av samarbeidet man hadde i Nordområdene (Venberget, 2022). Hensikten med denne bacheloroppgaven er å forklare hvorfor norske myndigheter har valgt å opprettholde noen av samarbeidene, også samarbeid som berører Forsvaret selv etter Russlands annektering av Krimhalvøya i 2014.

1.1. Problemstilling

Med bakgrunn i hensikten med oppgaven har jeg valgt følgende problemstilling:

- *Hvorfor videreførte norske myndigheter kystvaksamarbeidet med Russland til tross for at svært mye annet militært samarbeid ble suspendert i mars 2014?*

Etter Russlands anneksjon av Krimhalvøya ble alle bilaterale militære aktiviteter med Russland lagt på is, med unntak av samarbeid innenfor kystvakt, grensevakt, søk og redning, *Incidents at Sea*-avtalen og kontakten mellom Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH) og Nordflåten (Forsvarsdepartementet, 2014). Hvorfor norske myndigheter valgte å videreføre noen av samarbeidene som også berørte Forsvaret, til tross for at mye annet forsvarssamarbeid ble suspendert synes jeg er et spennende tema som det er verdt å se nærmere på. Temaet interesserte meg spesielt da dette er dagsaktuelt etter Russlands invasjon av Ukraina i 2022, og jeg ble nysgjerrig på hvorfor stater inngår samarbeid med parter som har motstridende verdier, og parter som man står mer eller mindre i direkte konflikt eller konkurranse med.

1.2. Avgrensning

Bacheloroppgaven avgrenses til å hovedsakelig omhandle norsk-russisk forsvars- og kystvaktsamarbeid for å se på forklaringer på hvorfor norske myndigheter valgte å videreføre samarbeid som fra norsk side kan ses på som et militært samarbeid. Kystvaktsamarbeidet er valgt på bakgrunn av at kystvakten er en militær organisasjon og samarbeidet kan ses på som militært fra norsk side. Kystvaktsamarbeidet er valgt fremfor eksempelvis søk og redningssamarbeidet mellom Norge og Russland fordi det kan ses på som åpenbart at dette samarbeidet fortsatte etter 2014, noe som ville ført til en mindre interessant drøftingsdel. Oppgaven vil videre avgrenses til å ta for seg perioden fra samarbeidens opprettelse og frem til 2015, med fokus på 2014. Året 2014 er valgt på bakgrunn av Russlands annektering av Krim, og det faktum at det ble sett på som en hendelse som skapte «store endringer i våre sikkerhetspolitiske omgivelser». (Bruun-Hanssen, 2015, s.6).

1.3. Struktur

Jeg har valgt å dele oppgaven inn i seks hovedkapitler.

Kapittel 1 tar for seg innledning med problemstilling, nødvendige begrepsavklaringer og bakgrunnen for oppgaven.

Kapittel 2 vil vise til relevant teori om internasjonalt samarbeid og konseptet om avskrekking og beroligelse.

Kapittel 3 vil omhandle metodedelen av oppgaven, inkludert hvorfor jeg har valgt gjeldende metode (litteraturstudie), hvordan prosessen har foregått og styrker og svakheter ved valgt metode.

Kapittel 4 tar for seg en redegjørelsesdel som bygger opp mot drøftingsdelen. Redegjørelsen vil ta for seg eksempler på samarbeid mellom parter som har et anspent forhold til hverandre, noe som kan bidra i forklaringen på hvorfor Norge samarbeider med Russland til tross for at vi ikke deler de samme verdiene. Videre vil kapitlet ta for seg en litteraturpresentasjon av tre masteroppgaver for å forsøke å forklare intensjonene bak forsvarssamarbeidet og kystvaktsamarbeidet.

Kapittel 5 vil omhandle den største delen av drøftingen i oppgaven og vil basere seg på bakgrunnen, teorien og redegjørelsen som har blitt trukket frem i oppgaven.

Kapittel 6 skal avslutningsvis trekke sammen mine konklusjoner og besvare problemstillingen.

1.4. Begrepsavklaringer

For å forstå problemstillingen i denne bacheloroppgaven er det sentralt å ha avklart noen viktige begreper. Det norsk-russiske samarbeidet har forankring i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk, og det er derfor viktig å ha forståelse for hva begrepet innebærer. Videre er det viktig å ha noe kunnskap om begrepene avskrekking og beroligelse, og integrasjon og avskjerming, da dette er fire sentrale begreper innenfor norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Det siste avsnittet vil ta for seg hva som legges i begrepet forsvarssamarbeid, og en forklaring på hvorfor kystvaksamarbeidet kan ses på som både et militært og et sivilt samarbeid.

Norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk er tiltak den norske regjeringen iverksetter for å «ivareta Norges suverenitet, territoriale integritet, handlefrihet, verdier og interesser.» (Utenriksdepartementet, 2021). Norsk sikkerhetspolitikk har i stort et mål å sikre at det ikke blir krig i vår del av verden, og det er derfor sentralt å sørge for stabilitet og lavspenning i Norges nærområder. En av utfordringene til dette er naboskapet til Russland i nord. Norge som en småstat med medlemskap i NATO har lenge vært preget av naboskapet til stormakten Russland og deres militærbase på Kolahalvøya. For å hindre at russiske styrker skal utfordre stabiliteten og lavspenningen i Norges nærområder bygger den norske sikkerhetspolitikken på konseptet om avskrekking og beroligelse (Børresen, 2021).

Avskrekking går ut på å ha en troverdig evne til å kunne svare et angrep med stor nok kraft til at kostnadene ved å angripe ikke står i forhold til fordelene, sett fra motstandernes øyne (Høiback & Børresen, 2021). På den andre siden går beroligelse ut på å unngå et eventuelt angrep på Norge ved å dempe frykt og usikkerhet (Oma, 2021). Som en følge av avskrekking og beroligelsespolitikken har norske myndigheter en politikk ovenfor NATO og vestmaktene som går ut på avskjerming og integrasjon. Avskjerming omhandler i stort å holde allierte på avstand for å unngå å provosere Russland, og kan ses i sammenheng med beroligelsespolitikken. Samtidig ønsker man gjennom integrasjon å være i tett samarbeid med NATO og spesielt USA, noe som kan ses i sammenheng med avskrekking. (Tamnes & Eriksen, 1999, s.20)

Oppgaven skiller mellom forsvarssamarbeid og kystvaksamarbeid, der forsvarssamarbeid i denne oppgaven omhandler rene militære samarbeid. Eksempler på forsvarssamarbeid vil være felles militære øvelser, eller andre møter og aktiviteter som foregår mellom det norske Forsvaret og det russiske Forsvaret. Den norske kystvakten er en del av det norske Forsvaret og er integrert i Sjøforsvaret, men samtidig er det en tjeneste som utfører sivile oppgaver daglig og tjenesten opererer med politimyndighet. Med bakgrunn i oppgavens definisjon på

forsvarssamarbeid kan kystvaktsamarbeidet plasseres i en gråson mellom militært og sivil samarbeid. I Russland opererer de med en sivil Grensevakt som er innlemmet i den russiske føderale sikkerhetstjenesten (FSB) (Kosmo, 2010).

1.5. Bakgrunn

Forholdet mellom Norge og Sovjetunionen var mye preget av mistenksomhet og mistillit under den kalde krigen, og NATOs opprettelse i 1949 førte til at Sovjetunionen så på Norge som en trussel. Etter Sovjetunionens oppløsning i 1991 forsvant store deler av den militære spenningen mellom øst og vest som tidligere hadde satt rammer for naboforholdet under den kalde krigen. Norske myndigheter så dermed muligheten til å redefinere det bilaterale forholdet til Russland, noe som førte til et tettere samarbeid innenfor forvaltning av fiskeressurser i nord, sikring av atominstallasjoner, olje- og gassressurser, Svalbard og miljøvern. Målet med samarbeidet var å øke forutsigbarhet og stabilitet i nordområdene. (Skare, 2021)

Etter Vladimir Putin ble president i Russland i 2000 ble forholdet til vestlige land inkludert Norge, gradvis forverret. Dette kan ses i sammenheng med russisk aggresjon internasjonalt, og at Norge fikk et enda tettere forhold til NATO og USA. Delelinjeavtalen i 2010 førte derimot til et bedre forhold, da det markerte en ende på 40 år med omstridt grenseforhold og forhandlinger. Etter 2010 ble forholdene bedre og kontakten og samarbeidene mellom Norge og Russland økte, frem til Russlands annektering av Krimhalvøya i 2014. Konflikten i Ukraina i 2014 ble sett på som et vendepunkt i forholdet mellom Russland og vestlige land inkludert Norge, i det minste frem til Russlands invasjon av Ukraina 24 februar 2022. Etter 2014 bestemte norske myndigheter seg for å slutte seg til de omfattende internasjonale sanksjonene mot Russland. Sanksjonene førte til at norsk-russisk samarbeid ble lagt på is på flere områder. Etter at kontakten ble brutt i 2014 har kommunikasjonen mellom Norge og Russland bygget seg sakte opp igjen med bilaterale samtaler og møter mellom norske og russiske ministre og embetsmenn. På tross av den reduserte kontakten mellom Norge og Russland etter 2014 har noen av samarbeidene holdt seg stabile. (Skare, 2021)

1.5.1. Suspenderte samarbeid

Norsk-russisk forsvarssamarbeid

Forsvarssamarbeidet mellom Norge og Russland ble formelt opprettet i 1995, men begge landene deltok også i øvelse "Pomor" i 1994. Øvelsen kan ses på som en forsiktig start på det

videre forsvarssamarbeidet (Holtsmark, 2015, s.558). Samarbeidet ble formalisert gjennom en overenskomst i 1995 og videre fulgt opp i form av årlige tiltaksplaner, men det var ikke før på 2000-tallet at samarbeidet fikk et mer betydningsfullt innhold. Norge deltok i militærøvelsen "Northern Eagle" i 2008, som i utgangspunktet var en bilateral øvelse mellom USA og Russland. Øvelsen ble arrangert hvert andre år og Norge deltok også i 2010 og 2012. I 2010, to år etter øvelse Northern Eagle ble arrangert, etablerte Norge en egen bilateral avtale med Russland. Den nye bilaterale avtalen førte tilbake til øvelse Pomor som ble utført i 1994, men med mer omfattende samarbeid enn tidligere. Pomor var en maritim øvelse som blant annet gikk ut på trening av militære enheter for å være i stand til å gjennomføre fellesoperasjoner. Øvelsen ble sett på som viktig for å oppnå stabilitet og forutsigbarhet i nord, og ble videreført i årene etter 2010 (Holtsmark, 2015, s.558).

Øvelsen hadde en stor symbolverdi ved at marinestyrker fra Norge og Russland deltok i øvelsen i de respektive landenes farvann. For norske myndigheter var oppfatningen at dette var et steg i riktig retning når det kom til å opprette et tillitsfullt bilateralt samarbeid med Russland (Holtsmark, 2015, s.564). Krigen i Georgia i 2008 var en av hendelsene som påvirket samarbeidet, og førte til et kjøligere forhold mellom øst og vest. Krigen gikk ut på at Sør-Ossetia og Abkhasia, to republikker i Georgia krevde selvstendighet, noe Russland støttet republikkene med. Sommeren 2008 startet en militær konflikt mellom Georgia og Russland etter at Georgia gikk til angrep på utbrytterrepublikkene. De russiske styrkene endte videre opp med å trekke lenger inn i Georgia. Krigen endte med en fredsavtale initiert av Frankrike (Filseth og Thordarson, 2021). Til tross for krigen opprettholdt Norge samarbeid med Russland innenfor flere områder, inkludert samarbeidet som omhandlet kystvakten (Christensen, 2011, s.13). På den andre siden ble forsvarssamarbeidet med Russland stanset umiddelbart etter krigen, men allerede i løpet av 2009 var flere av samarbeidene gjenopprettet og videreutviklet. Viktigheten av samarbeidene kommer frem i Christensens masteroppgave, der hun skriver at Norge fungerte som en brobygger mellom øst og vest. Det kommer også frem i oppgaven at Norge hadde lagt stor vekt på det militære samarbeidet med Russland frem til 2014 (Christensen, 2011). Russlands annektering av Krimhalvøya i 2014 var en faktor som bidro til betydelige konsekvenser for det norsk-russiske bilaterale samarbeidet, og for Russland sin plass i den norske forsvars- og sikkerhetspolitikken (Holtsmark, 2015, s.555). Annekteringen av Krimhalvøya ble entydig fordømt av norske myndigheter og flere NATO-land inkludert Norge la mye militært samarbeid med Russland på is, også i nordområdene. Totalt ble 15 aktiviteter avlyst eller utsatt i 2014 på bakgrunn av den russiske aggresjonen, Inkludert øvelse Northern Eagle og Pomor (Forsvarsdepartementet, 2014).

1.5.2. Videreførte samarbeid

Kystvaktssamarbeid

Fiskerioppsyn langs norskekysten har vært en av Marinens oppgaver siden 1907, og ved havrettskonferansen i 1975 opprettet norske myndigheter en felles fiskerikommisjon med Russland som omhandlet forvaltning av fiske i Barentshavet (Rowe & Hønneland, 2010). Fiskerisamarbeidet på 70-tallet kan ses på som et eksempel på en «suksesshistorie» når det kommer til samarbeid mellom to motparter i en kald krig. På 1970-tallet økte antallet oppgaver innenfor fiskerioppsynet og de tilgjengelige norske fartøyene var ikke tilstrekkelige. På dette grunnlaget ble kystvakten opprettet i 1977, og var i likhet med fiskerioppsynet integrert som en del av Sjøforsvaret (Børresen et al., 2004, s.267). Hovedoppgavene til den norske kystvakten er myndighetsutøvelse og suverenitetshevdelse. Mandatet for kystvakten er nedfelt i kystvaktloven, og sier blant annet at kystvakten har begrenset politimyndighet. Kystvaktloven av 1997 har til formål å "legge forholdene til rette for at kystvakten effektivt og best mulig kan bidra til det statlige oppsynet med kysten og havområdene utenfor, samt utføre de øvrige oppgaver som følger av denne lov." (Kystvaktloven, 2022, §1).

Frem til 1997 var den russiske Grensevakten hovedsakelig landbasert og skulle benyttes for å sikre føderasjonens grenser. Etter 1997 fikk Grensevakten et bredere ansvarsområde og skulle også benyttes for å sikre biologiske ressurser i de russiske havområdene. Dette førte til opprettelsen av en maritim vaktstyrke for å ivareta det nye ansvarsområde (Kosmo, 2010, s.28). Den russiske grensevakten ble underlagt FSB i 2003 (Christensen, 2011, s.72). Grensevaktens oppgaver innebærer å opprettholde Russlands suverenitet, sikre Russlands økonomiske interesser både på land og til havs, i tillegg til å bekjempe terrorisme (Wikipedia, 2022).

Kystvakten har ansvar for forvaltningen på havet i hele Norges havdomene som strekker seg på over to millioner kvadratkilometer, og hvor store deler av området er lokalisert nord for polarsirkelen (Børresen, 2015, s.143). For å sørge for best mulig sikkerhet til sjøs samarbeider den norske kystvakten med FSB, med utgangspunkt i den norsk-russiske fiskerikommisjonen. Hensikten med samarbeidet var i hovedsak å arbeide sammen om bekjempelse av fiskerikriminalitet i Barentshavet, men det omfattet også samarbeid om oljevern og søk og redningsoppdrag (Christensen, 2011, s.56). Samarbeidet innebærer blant annet øvelse "Barents Rescue", som har deltakelse fra både kystvakten, Nordflåten og FSB. Kystvaktssamarbeidet blir omtalt som godt også i årene etter 2014, og blir beskrevet som «[...] helt avgjørende for en bærekraftig forvaltning av torskbestanden i nordområdene.» (Kystvakten, 2022, s.10).

Grensevakt

Grensesamarbeidet mellom Norge og Russland ble opprettet i 1994, og er basert på en grenseavtale fra 1949 (Edwardsen, 2022). Grenseavtalen fra 1949 ble opprettet for å fastsette et avtaleverk for hvor grensen mellom Norge og Russland skulle gå og hvordan man skulle ferdes langs grensen. Avtalen innebar også flere møter, noe som bidro til å løse andre problematiske forhold som dukket opp (Bakstad, 2010, s.33-35). Avtalen fra 1994 er som nevnt basert på grenseavtalen fra 1949 og går i tillegg ut på patruljering av den norsk-russiske grensen i nord. Avtalen legger til rette for at utfordringer ved grensen håndteres raskt og på best mulig måte. Samarbeidet innebærer en avtale om at både nordmenn og russere som er bosatt nærmere enn 3 mil fra den norsk-russiske grensen kan krysse grensen uten å søke om visum. Gjennom grensevaksamarbeidet øker man forståelsen og tilliten til den andre parten, noe som støtter opp under Norges sikkerhetspolitiske mål om stabilitet og lavspenning i nord (Skare, 2021). Samarbeidet består blant annet av regelmessig kontakt mellom grensekommissærene, og felles patruljeringer av grensen for å følge opp at bilaterale overenskomster, regler og lover overholdes (Edwardsen, 2022)

Søk og redningssamarbeid

Norge og Sovjetunionen, senere Russland har samarbeidet til sjøs i Barentshavet om søk og redning siden 1950-tallet. Avtalen ble innledningsvis formalisert den 19. oktober 1956 og har siden blitt fornyet i 1988 og 1995 i henhold til SAR-konvensjonen¹ (Kosmo, 2010, s.24). Den fornyede avtalen fra 1995 sier blant annet at "Redningstjenesten i Norge og redningstjenesten i Den Russiske Føderasjon skal, med alle de midler partene i hvert enkelt tilfelle anser som hensiktsmessige, yte hjelp ved ettersøking av savnede og redning av nødstedte mennesker i Barentshavet." (Lovdata, 1995, §1). Søk og redningssamarbeidet åpner for at partene i avtalen kan anmode om bistand i søk og redningsoperasjoner. Avtalen omhandler også informasjonsplikt ved savnede luft- eller sjøfartøy. Klimatiske forhold, store avstander og vintermørke er faktorer som gjør det vanskelig med menneskelig aktivitet i Barentshavet store deler av året. Uten det nødvendige beskyttelsesutstyret vil et menneske ha vanskelig for å overleve over tid. Derfor er det viktig med et redningssystem som kan reagere og bistå på kort tid for å lykkes med et eventuelt redningsoppdrag (Eie, 2011).

---

¹ SAR-konvensjonen er en internasjonal konvensjon som omhandler ettersøking og redning til sjøs. (SAR, 1979)

Incidents at Sea-avtalen

Incidents at Sea-avtalen mellom Norge og Sovjetunionen, senere Russland ble inngått i 1990, og blir ifølge Forsvarsdepartementet sett på som et viktig bidrag for Norges stabilitet og sikkerhet i nord (Forsvarsdepartementet, 2021). Avtalen omhandler sikkerhet i luften og til sjøs, og har til hensikt å hindre at farlige hendelser oppstår som en følge av at norske og russiske styrker opererer i umiddelbar nærhet av hverandre (Forsvarsdepartementet, 2021). I tillegg til å hindre farlige hendelser mellom det norske og russiske Forsvaret legger avtalen til rette for årlige samtaler mellom partene, som et tiltak for at avtalen skal bli fulgt. Avtalen åpner en arena for å holde militær kontakt, og senker terskelen for å ta opp hendelser overfor den andre parten. Etter opprettelsen har avtalen blitt oppdatert en gang i 1998 og sist i 2021. Da Norge i 2014 bestemte seg for å suspendere mye militært samarbeid med Russland, ble *Incidents at Sea*-avtalen holdt utenfor, fordi den ble regnet som en avgjørende faktor for å ivareta stabilitet og sikkerhet i forholdet til Russland. (Bakke-Jensen, 2021)

Kontaktlinjen mellom FOH og Nordflåten

Kommunikasjonskanalen mellom Norge og Russland ble opprettet i 1999, og har blitt omtalt som et godt tiltak også i etterkant av mars 2014 (Sneve, 2014). Avtalen omhandler direkte kontakt mellom sjefen for FOH og sjefen for Nordflåten, og ble opprettet for å redusere usikkerhet og bidra til gjensidig forståelse. Gjennom den direkte kommunikasjonslinjen åpnes det for at partene kan kommunisere rundt mindre hendelser og unngå eskalering. Ifølge Tone Skogen i Forsvarsdepartementet anser norske myndigheter dialogen med Russland som nødvendig og viktig i dagens sikkerhetssituasjon, og en faktor som kan bidra til et stabilt forhold til nabolandet (Bye, 2021). Morten Haga Lunde daværende operativ toppsjef for det norske Forsvaret uttalte at kontakten med Nordflåten har en større betydning enn kun det militære. Kontakten er med på å bygge tillit mellom partene, og åpner for en tettere forbindelse med Russland (Sneve, 2014). I tillegg bidrar avtalen til at terskelen for å kommunisere med hverandre er lavere, og bidrar til en bedre relasjon mellom partene.

2. Teori

2.1. Internasjonalt samarbeid

Norge er avhengig av internasjonalt samarbeid for å fremme landets økonomi, velferd og sikkerhet (Meld. St. 27, (2018-2019), s.5). Norges sikkerhet er avhengig av internasjonale samarbeid gjennom organisasjoner som EU, FN og NATO. Norges medlemskap i NATO er avgjørende for å balansere asymmetrien i forholdet mellom Norge og Russland, og skape

forutsigbarhet. Videre er internasjonale samarbeid nødvendig fordi flere av utfordringene vi står overfor i dagens samfunn er for komplekse for at en enkelt stat har evne til å håndtere utfordringene på egenhånd (Meld. St. 27, (2018-2019), s.5). Klimaendringer, internasjonal terrorisme og cyberangrep er eksempler på slike utfordringer.

Det finnes ulike typer internasjonale samarbeid, og det er stor variasjon på i hvilken grad man samarbeider. En type samarbeid er bilaterale samarbeid, som foregår mellom to aktører. Kystvaktsamarbeidet mellom Norge og Russland er et eksempel på et bilateralt samarbeid. Videre har man også multilaterale samarbeid som foregår mellom flere enn to parter, for eksempel i form av traktater eller internasjonale organisasjoner. FN er et eksempel på et multilateralt samarbeid. Ut ifra hvilken type samarbeid det er snakk om og hva som er intensjonen bak samarbeidet er det varierende i hvor stor grad man samarbeider. Stater kan som et minimum inngå samarbeid med en annen stat kun for å dekonflikte situasjoner, et eksempel på et slikt samarbeid er kontaktlinjen mellom FOH og Nordflåten. På den andre siden har man også mer omfattende samarbeid med en større grad av integrasjon. Slike samarbeid kan føre til at staters suverenitet blir redusert på flere områder. EU er et godt eksempel på et slikt samarbeid. Ved folkeavstemningen om norsk EU medlemskap i 1972 var et av motargumentene at medlemskapet ville true Norges demokrati og selvstendighet ved at Stortinget ville miste mye makt til de europeiske fellesskapene (Kristoffersen,2020).

Stater kan inngå samarbeid med andre stater på ulike grunnlag, for eksempel for å dekonflikte, skape en tettere relasjon eller av interessegrunner. En faktor som ofte drøftes før man inngår samarbeid med andre stater er hva man vil tjene på samarbeidet, og hva man eventuelt vil tape. På lang sikt kan man si at man tjente på forsvarssamarbeidet ved at man opparbeidet en grad av tillit og forutsigbarhet mellom landene, samtidig som samarbeidet bidro til økt sikkerhet. Norge fungerte også som en brobygger mellom øst og vest, noe som ble ansett som positivt. På kort sikt tjente man på at man fikk en større innsikt i Russlands militære styrker og handlingsmønstre. Norge kunne imidlertid risikere å tape på samarbeidet, fordi et samarbeid med Russland potensielt kunne skape negative reaksjoner fra andre land. Spesielt ved situasjoner som Russlands annekasjon av Krimhalvøya i 2014, og ved Russlands invasjon av Ukraina i 2022. Forsvarssamarbeidet krever også betydelig koordinering og bruk av ressurser for å planlegge militære øvelser. Dette kan ofte være en kostbar affære som ikke alltid står i forhold til fordelene man får gjennom samarbeidet. Om vi ser på kystvaktsamarbeidet kan det på lang sikt bidra til tillitsbygging gjennom mange år med samarbeid. Videre vil man på kort sikt tjene på at kystvakten løser sine ansvarsoppgaver til sjøs på en mer effektiv måte enn om

Norge alene skulle stå for sikkerheten til sjøs. I likhet med forsvarssamarbeidet kan det også her se dårlig ut å samarbeide med en part som har andre verdier enn oss, men samarbeidet er ikke like omfattende militært. Ut ifra en kost-nytte-vurdering av kystvaktsamarbeidet kan dette være noe norske myndigheter så på som mer verdt.

Ifølge Mellbye og Kval i boken *Politikk & Makt* er sikkerhet en viktig gode av internasjonal politikk og en sentral faktor til at stater ønsker å inngå samarbeid med hverandre (Mellbye & Kval, 2018, s.213). Ønsket om økt sikkerhet er noe som kan tenkes at norske myndigheter tjener på samarbeid med Russland, i form av en større grad av forståelse mellom partene. Videre kommer det frem i boken at man gjennom samarbeid, handel og dialog kan skape stabilitet mellom parter, noe som kan bidra til tillitsbygging (Mellbye & Kval, 2018, s.223). Stabilitet og tillit mellom parter kan være viktige faktorer til at stater ønsker å inngå samarbeid med hverandre. Interesser er også noe som kommer frem i boken, både i form av at stater inngår samarbeid for å sikre egne interesser, men også i form av å løse fellesinteresser gjennom samarbeid (Mellbye & Kval, 2018, s.223). Ut ifra samarbeidene jeg har trukket frem i denne bacheloroppgaven er økt sikkerhet, tillitsbygging og interessefellesskap tre faktorer jeg trekker ut fra hva norske myndigheter har tjent, og fremdeles tjener på samarbeidene. Faktorene kan bidra til å forklare hvorfor norske myndigheter har valgt å inngå samarbeid med Russland, og hvorfor noen samarbeid fremdeles står, noe jeg vil komme nærmere inn på under redegjørelsen og drøftingsdelen av oppgaven.

Når det kommer til økt sikkerhet, tillitsbygging og fellesinteresser er dette faktorer norske myndigheter kan tjene på å ha samarbeid med Russland. Som nevnt tidligere i teoridelen kan man også tape på å samarbeide med Russland ved at det ikke ser bra ut fra utsiden å samarbeide med et land som har motstridende verdier. Til tross for at Norge og Russland tidvis har hatt et spent forhold til hverandre, og ikke deler de samme verdiene har vi likevel fungerende samarbeid på flere områder. Samarbeid kommer som nevnt i ulike former og grader og selv om partene ikke ses på som naturlige samarbeidspartnere trenger ikke dette nødvendigvis å påvirke samarbeidet i stor grad. En arbeidsgruppe bestående av blant annet fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har utarbeidet et temahefte om samarbeidskompetanse og medbestemmelse der de trekker frem at samarbeid ofte bygges på gjensidig respekt og gode relasjoner, men at det ikke alltid er tilfellet. De trekker frem at selv ved dårlige forhold mellom partene er det mulig å opprettholde gode samarbeid dersom man fokuserer på samarbeidet og saken man skal løse fremfor motparten i seg selv (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2010). Temaheftet er i utgangspunktet skrevet med tanke på samarbeid innad på arbeidsplassen, men

jeg mener poengene som blir trukket frem kan være relevante for oppgaven. For å illustrere poengene har jeg valgt å ta med romsamarbeidet mellom USA og Russland og korn-avtalen mellom Ukraina og Russland, for å vise at to parter med et anspent forhold til hverandre kan ha fungerende samarbeid dersom det er nødvendig.

2.2. Avskrekking og beroligelse

Begrepsparet avskrekking og beroligelse går i stort ut på å vise at Norge ikke har planer om å gå til angrep mot Russland, og samtidig få frem at dersom Russland skulle angripe Norge har vi en sterk allianse i ryggen, og et angrep vil derfor ikke være lønnsomt. Ifølge IFS-forsker Ingeborg Bjur kan beroligelse bli brukt på to forskjellige måter, der den ene måten handler om å kalibrere avskrekkingen, mens den andre måten går ut på å bygge gjensidig forståelse (Bjur, 2022, s.3). Når det kommer til å kalibrere avskrekkingen mot Russland har norske myndigheter innført en rekke selvpålagte begrensninger med hensikt å berolige Russland. En av restriksjonene er basepolitikken som innebærer at andre land ikke kan etablere faste baser på norsk jord, med unntak av angrep og/eller trusler om angrep mot Norge (Kämpe, 2021). De selvpålagte begrensningene kan ses på som kalibrering og dekonflikting ved at det legger restriksjoner på alliert tilstedeværelse i Norge. Videre kan Norges samarbeid med Russland ses på som en del av beroligelsesbegrepet ved at det bidrar til å knytte et tettere bånd mellom norske og russiske myndigheter, og bygge gjensidig forståelse på tvers av landene. På den andre siden er Norge medlem av NATO og gjennom blant annet artikkel 5, som sier at et angrep på en part i alliansen er et angrep på alle, ønsker vi å oppnå en grad av avskrekking (NATO, 2019).

3. Metode

3.1. Litteraturstudie som metode

For å besvare problemstillingen vil oppgaven bruke kvalitativ metode og litteraturstudie, fremfor intervju og spørreundersøkelse. Ved litteraturstudie som metode betyr det at oppgaven bygger på materiale og data hentet fra artikler, bøker og andre skriftlige kilder (Pettersen, 2008, s.151). Dataen som blir brukt i oppgaven er samlet inn gjennom kritisk innhenting av eksisterende litteratur innenfor valgt tema. Problemstillingen vil med andre ord ses opp mot tidligere forskning og historie. Jeg har valgt litteraturstudie som metode fordi jeg mener det er passende for å besvare min problemstilling. Ifølge Jacobsen egner litteraturstudie seg som metode dersom det ikke er mulig å innsamle primærdata, om man ønsker andres fortolkninger

og synspunkter om temaet, eller dersom man vil finne ut av hva mennesker faktisk har gjort eller sagt (Jacobsen, 2015, s.173).

3.2. Datainnsamlingsmetode

Litteraturstudie egner seg godt for å besvare denne problemstillingen fordi jeg ønsker å benytte meg av andres tolkninger av situasjonen under besvarelsen. Videre finnes det en del eksisterende litteratur om temaet fra før med ulike vinklinger og fokusområder. Jeg tenker derfor det kan være interessant å bruke denne informasjonen for å besvare min problemstilling. Litteraturstudie egner seg også til denne oppgaven ved at det kan være utfordrende å finne aktuelle kilder å intervju for å besvare problemstillingen på en god måte.

For å samle inn data til å besvare problemstillingen har jeg søkt etter eksisterende kilder innenfor relevante temaer. For å velge hvilke synspunkt og faktorer som skal drøftes i oppgaven er det sentralt å ha et stort kildespekter. I kildesøket har jeg hovedsakelig søkt på norsk-russisk samarbeid, forsvarssamarbeid, kystvaktsamarbeid og internasjonalt samarbeid. Videre har jeg søkt på perioden mellom samarbeidenes opprettelse og frem til 2015, i tillegg har jeg funnet noen nyere kilder som kan være relevante. For å sikre at kilden er troverdig har jeg begrenset kildesøket til masteroppgaver, rapporter, bøker, offentlige dokumenter og artikler fra anerkjente medier og forlag. Jeg har i tillegg forsøkt å sette meg inn i hvem forfatteren er, og sett på kildene forfatteren har benyttet i sin litteratur.

3.3. Styrker og svakheter ved litteraturstudie

En styrke ved å bruke litteraturstudie som metode er at det finnes mye allerede eksisterende informasjon, som gjør at biblioteket man henter kilder fra er uendelig stort. Ved å se denne informasjonen i sammenheng med hverandre vil man kunne lage et mer verdifullt bilde, enn ved å se på informasjonen hver for seg. En annen styrke er at man ikke har behov for direkte tilgang på andre respondenter for å besvare oppgaven.

En svakhet ved litteraturstudie er derimot at kvaliteten på informasjonen man finner vil være varierende, dermed blir kildekritikk en enda viktigere del av oppgaven. Ved å kun benytte seg av eksisterende litteratur vil man heller ikke nødvendigvis kunne bestemme vinklingen på oppgaven selv, fordi den vil bli påvirket av hvilken informasjon som er tilgjengelig. En annen svakhet er at det finnes mindre informasjon desto nyere temaet er, dermed ville det kanskje vært lettere å ta for seg en problemstilling fra den kalde krigen, enn fra 2014. En annen svakhet er at

biblioteket som nevnt er uendelig stort, dermed kan det hende jeg overser litteratur som kunne hatt stor relevans i oppgaven, men som ikke blir inkludert fordi jeg ikke har lest alle kildene som finnes. Ved litteraturstudie som metode er det også viktig at man klarer å se litteraturen i lys av konteksten de er skrevet i og ikke i sin egen oppgaves kontekst. Dette er viktig fordi kilden ikke ble skrevet for å besvare min problemstilling (Tjora, 2021, s.196).

4. Redegjørelse

4.1. Romsamarbeidet mellom USA og Russland

USA og Russland har lenge hatt et spent forhold til hverandre, mye på bakgrunn av NATO og utvidelsen til Øst-Europa. Til tross for det spente forholdet har partene klart å etablere og opprettholde et samarbeid innen romfart. USA og Sovjetunionen signerte en avtale om samarbeid innen romfart på 1960-tallet, denne avtalen ble i stort drevet av konkurranse fremfor samarbeid (Mars, 2022). Forholdet mellom partene ble forbedret ved oppløsningen av Sovjetunionen, og USA inngikk en rekke avtaler med den russiske regjeringen, inkludert et bredere samarbeid knyttet til aktiviteter i det ytre rom. Russland mottok i 1993 en invitasjon om å bli en fullverdig partner med USA og 11 andre land som handler gjennom *European Space Agency* i design, utvikling, drift og bruk av en internasjonal romstasjon (Logsdon & Millar, 2001). Det er verdt å nevne at romsamarbeidet fra 1993 startet opp da forholdet mellom USA og Russland var på det bedre, men det er likevel snakk om to parter som ikke blir sett på som naturlige samarbeidspartnere. Forholdet mellom partene har blitt forverret i senere tid, og det ble skrevet i en artikkel i NRK etter Russlands invasjon av Ukraina at «Forholdet mellom USA og Russland er dårligere enn på 30 år.» (Ulvin, 2022). Likevel ble det sendt amerikanske og russiske astronauter sammen til Den internasjonale romstasjonen i september 2022 (Ulvin, 2022).

Ifølge en artikkel fra NASA fra 2001 er det flere grunner til at det lønner seg å forbedre det amerikansk-russiske samarbeidet. Samarbeidet åpner for en rekke jobbmuligheter blant russiske forskere og ingeniører innenfor sivile romprosjekter. Dette anses som en fordel fra amerikansk side da russiske forskere og ingeniører arbeider med noe som er av amerikansk interesse fremfor andre prosjekter. Videre vil samarbeidet gi insentiver overfor russiske myndigheter om å overholde bestemmelsene i *Missile Technology Regime* (MTCR)², noe som

---

² MTCR er en uformell politisk forståelse blant stater som er til for å begrense spredning av missiler og missilteknologi (U.S Department of State).

er av amerikansk interesse. Samarbeidet vil også bidra til tillitsbygging mellom amerikanske og russiske eliter innen romfart, noe USA håper kan bidra til å overføre vestlige verdier til Russland. Videre kan samarbeidet bidra til å hjelpe Russland å opprettholde et av symbolene på landets stormaktsstatus. Fra et amerikansk perspektiv ble samarbeidet opprettet og drevet på bakgrunn av flere ulike grunner. Samarbeidet gir Amerikanerne blant annet muligheten til å utnytte russiske romkapasiteter og deres erfaringer til å forbedre egen romprograminnsats, i tillegg fører samarbeidet til reduserte kostnader knyttet til romstasjonsprogrammet. Uten samarbeidet med Russland er det ikke sikkert at USA ville hatt en romstasjon (Logsdon & Millar, 2001).

4.2. Korneksport-avtalen mellom Russland og Ukraina

Ukraina-konflikten har pågått siden Russlands annektering av Krimhalvøya i 2014, og har ført til et spent forhold mellom partene. Konflikten ble igjen brennaktuell i 2022 da Russland gikk til en fullskala invasjon av Ukraina. Med bakgrunn i forholdet mellom partene anses de ikke som naturlige samarbeidspartnere, men selv på dette stadiet har stater samarbeid med hverandre (FN, 2022). Da russiske tropper angrep Ukraina innførte Moskva en blokada av ukrainske havner i Svartehavet og satte en stopper for all landbrukseksport. Ukraina er en stor produsent av råvarer som flere land er avhengige av, og store deler av eksporten foregår til sjøs. På bakgrunn av dette etablerte Ukraina og Russland korn-avtalen også kjent som *Black Sea Grain*. Avtalen omhandler en beskyttet sjøkorridor til Ukrainske havner i Svartehavet, og muliggjør ukrainsk korneksport.

Korn-avtalen bidrar i dag til å redusere matkrisen i verden og anses å være et positivt tiltak. Uten korn-avtalen vil ikke Ukraina kunne eksportere de enorme mengdene med korn landet produserer, noe som fører til at flere mennesker rammes av sult. Russland har gjentatte ganger truet med å trekke seg fra avtalen og bestemte seg for dette 29.oktober 2022, på bakgrunn av et angrep mot russiske skip på Krimhalvøya. Suspensjonen varte ikke lenge, og samarbeidet ble gjenopptatt allerede 2. november (Agence France-Presse, 2022). Korn-avtalen viser et eksempel på at stater kan samarbeide med hverandre under vanskelige forhold, selv i tilfeller der partene er i krig mot hverandre. Fra Ukraina sin side tjener de godt økonomisk på avtalen i tillegg til at de bidrar til å redusere sult i verden. Ifølge analytikeren Alexandra Prokopenko er fordelene ved avtalen sett fra Russland sin side beskjedne. Russland har allerede mistet sin status som en pålitelig samarbeidspartner i de fleste lands øyne, og det er sannsynlig at avtalen

blir sett på som en mulighet for pressmiddel ovenfor Vesten (Prokopenko, 2022). Korn-avtalen viser et aktuelt eksempel på at stater er villige til å samarbeide dersom det er viktig nok.

4.3. Norske intensjoner bak forsvarssamarbeidet - litteratur presentasjon

I de neste underkapitlene vil jeg presentere to masteroppgaver som omhandler forsvarssamarbeidet mellom Norge og Russland, for å se på de norske intensjonene bak opprettelsen av samarbeidet. Videre vil jeg forsøke å trekke ut hva intensjonene har vært frem til 2014, for å forsøke å se etter forklaringer på hvorfor norske myndigheter har valgt å avslutte samarbeidet. Jeg har valgt disse to masteroppgavene fordi de har flere relevante poeng og har benyttet gode kilder til å lage en oversiktlig og utfyllende tekst om temaet. Litteraturen jeg vil presentere er;

Christensen, H. E. (2011). «*Mellom hemmelighold og åpenhet*» - om norsk-russisk militært samarbeid ved Forsvarets Operative Hovedkvarter. [Masteroppgave]. Masteroppgaven til Christensen fra 2011 tar for seg norsk-russisk militært samarbeid og hvordan dette er håndtert ved FOH. For å forklare de norske intensjonene bak forsvarssamarbeidet har hun benyttet seg av blant annet offentlige dokumenter som stortingsmeldinger og stortingsproposisjoner utgitt av utenriksdepartementet og forsvarsdepartementet.

Fowkes, M. Ø. (2015). *Norsk-russisk forsvarssamarbeid – utvikling fra 2008 frem til 2014.* [Masteroppgave]. Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging. Fowkes sin masteroppgave fra 2015 handler om utviklingen av forsvarssamarbeid mellom Norge som NATO-medlem og Russland i perioden 2008 og frem til 2014. Oppgaven tar spesielt for seg de norske intensjonene bak samarbeidet. I likhet med Christensen har Fowkes hovedsakelig benyttet seg av offentlige dokumenter som stortingsmeldinger og stortingsproposisjoner i tillegg til Forsvarets årsrapporter.

4.3.1. Christensen, H. E. (2011). «Mellom hemmelighold og åpenhet» - om norsk-russisk militært samarbeid ved Forsvarets Operative Hovedkvarter. [Masteroppgave].

De norske interessene for opprettelsen av forsvarssamarbeidet med Russland i 1995 må ses i sammenheng med Norges forsvars- og sikkerhetspolitikk. Masteroppgaven til Christensen tar for seg flere faktorer som ligger bak opprettelsen av samarbeidet. Hun trekker blant annet frem at Forsvarssamarbeidet skulle bidra til å berolige Russland, da norske myndigheter ønsker å skape større tillit til nabolandet. Norsk sikkerhetspolitikk legger vekt på å opprettholde et

balansert forhold til Russland og beroligelse blir sett på som en viktig del for å oppnå dette. Christensen trekker også frem Norges ønske om lavspenning, stabilitet og forutsigbarhet i våre nærområder som noen av de innledende intensjonene. Norge har gjennom tidene hatt et varierende forhold til naboen i øst, noe som har ført til at norske intensjoner er mye bundet i sikkerhet. Det er derfor av norsk interesse å tilegne seg kunnskap om Russland for å tilrettelegge for forståelse og tillit mellom partene. I årene etter opprettelsen har man sett eksempler hvor disse intensjonene har blitt nådd i ulik grad, og forsvarssamarbeidet har derfor vært noe man har hatt interesse av å opprettholde. (Christensen, 2011)

Norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk styrte seg etter hvert inn på viktigheten rundt nordområdepolitikken, som i 2005 ble definert som det viktigste strategiske satsningsområdet i Norge. Nordområdepolitikken går ut på "vår evne til ansvarleg forvaltning av ressursane, føreseieleg hevding av suverenitet og suverene rettar, samt om nært samarbeid med naboland, allierte og partnarar." (Prop. 1 S (2013-2014), s.34). Dette er knyttet opp mot Forsvarets oppgaver nasjonalt, som innebærer suverenitetshevdelse, overvåking av nærområder, myndighetsutøvelser, og håndtering og forebygging av sikkerhetspolitiske kriser og episoder i Norge. Christensen trekker frem at nordområdepolitikken førte til at samarbeidet med Russland i nord ble en høyst relevant faktor i norsk sikkerhetspolitikk, og nordområdene har også blitt omtalt som grunnen til at vi samarbeider med Russland. (Christensen, 2011)

4.3.2. Fowkes, M. Ø. (2015). Norsk-russisk forsvarssamarbeid – utvikling fra 2008 frem til 2014. [Masteroppgave]. Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging.

Fowkes legger til grunn for sin drøfting at de grunnleggende sikkerhetspolitiske interessene i Norge tar utgangspunkt i forsvaret av vår politiske suverenitet og territoriale integritet. Interessene omhandler beskyttelse av Norges befolkning, territorium, infrastruktur og sentrale samfunnsfunksjoner. I tillegg skal Forsvaret i samarbeid med partnere og allierte bidra til internasjonal sikkerhet. Samarbeidet med Russland skal på mange måter bidra til å oppnå dette gjennom å etablere tillit mellom partene, i tillegg til stabilitet og lavspenning i nordområdene. (Fowkes, 2015)

Fowkes trekker frem flere faktorer som kan si noe om hvorfor norske myndigheter valgte å gå inn i et forsvarssamarbeid med Russland i 1995. I likhet med Christensen trekker hun frem intensjonen om stabilitet og lavspenning i nordområdene. Stabilitet og lavspenning i nord var

en av regjeringens målsettinger ved opprettelsen av samarbeidet, og en sentral grunn til at samarbeidet ble inngått (Fowkes, 2015). Så lenge både Norge og Russland har interesser i nord er det rom for konflikt. Nordområdene er et område med mange ressurser som begge partene har interesse av. God dialog og forståelse av den andre parten bidrar til at partene kan komme til enighet, og vil bidra til å oppnå stabilitet og lavspenning. Gjennom god dialog åpnes det for at partene kan løse misforståelser før det skulle bli en eventuell krise. Videre kan man gjennom forståelse av Russland skape en mulighet til å forutse hvordan de vil handle, og lettere forstå hvorfor de handler som de gjør. Det blir uttalt av en av respondentene i masteroppgaven at Norges sentrale mål og intensjon med forsvarssamarbeidet var å øke tilliten mellom nabolandene. Med tanke på Russlands stormakts ambisjon og interesser i nord og Norge som en småstat med medlemskap i NATO, er tillit en viktig faktor for å bidra til stabilitet og lavspenning. Gjennom økt tillit skaper det mulighet for et bredere samarbeid mellom partene, og mulighet til å samarbeide om å løse felles utfordringer. Økt tillit er også noe man har sett gjennom samarbeidet helt frem til 2014. Som nevnt har Norge en balansepolitikk som omhandler konseptet avskrekking og beroligelse. Norge legger vekt på å berolige fremfor å provosere Russland. Forsvarssamarbeidene kan virke som et tiltak for å berolige Russland og skape et balansert forhold. Dette trekker også Fowkes frem som en av intensjonene bak samarbeidet, og som noe norske myndigheter har lagt vekt på i senere tid. (Fowkes, 2015)

4.3.3. Delkonklusjon

Masteroppgavene til Christensen og Fowkes har begge skrevet at de innledende intensjonene bak forsvarssamarbeidet var ønsket om sikkerhet, stabilitet og lavspenning. Oppgavene har generelt mye av de samme funnene, noe som kan komme av at Fowkes har benyttet Christensen som en kilde i sin oppgave. Begge trekker frem beroligelsesaspektet, tillitsbygging og forutsigbarhet, men dette kommer tydeligere frem i oppgaven til Fowkes. Dette kan komme av at den ene oppgaven er fra 2011, og den andre fra 2015. Russlands annektering av Krimhalvøya kan ha hatt en innvirkning på hva forfatteren har fokusert på og hvilke kilder som har vært aktuelle under skrivingen.

4.4. Norske intensjoner bak kystvaksamarbeidet - litteratur presentasjon

I det neste underkapittelet vil jeg i likhet som overfor presentere en masteroppgave som omhandler kystvaksamarbeidet mellom Norge og Russland. Gjennom presentasjonen ønsker

jeg å trekke frem intensjonene bak samarbeidet for å forsøke å sette ord på hvorfor samarbeidet ble videreført etter 2014. Jeg har valgt denne masteroppgaven fordi den tar for seg samarbeidet på en oversiktlig måte. Litteraturen jeg vil presentere er;

Kosmo, S. (2010). Kystvaktsamarbeidet Norge-Russland – en fortsettelse av politikken med andre midler? [Masteroppgave]. Forsvarets stabsskole. Masteroppgaven til Kosmo fra 2010 omhandler kystvaktsamarbeidet og geopolitikkens påvirkning på utviklingen av samarbeidet. Oppgaven handler i utgangspunktet ikke om intensjonene bak samarbeidet, men den beskriver samarbeidet på en god måte.

4.4.1. Kosmo, S. (2010). Kystvaktsamarbeidet Norge-Russland – en fortsettelse av politikken med andre midler? [Masteroppgave]. Forsvarets stabsskole.

Intensjonene bak kystvaktsamarbeidet som kommer frem i masteroppgaven til Kosmo omhandler i stort at vi har et felles ansvarsområde i nord. Norge og Sovjetunionen, senere Russland har som kjent en felles grense både på land og til sjøs. Kontroll av fiskeriforvaltning i området blir sett på som en felles utfordring, og norske og russiske myndigheter har derfor kommet frem til en felles løsning. Hensikten med kystvaktsamarbeidet ved opprettelsen var å samarbeide om å sikre en god forvaltning av fiskeressursene i nord, og hindre fiskerikriminalitet i Fiskevernsonen. Ifølge Kosmo er de norske intensjonene bak kystvaktsamarbeidet fremdeles de samme i 2010. Kontroll av fiskeriforvaltning er fremdeles en stor ansvarsoppgave som den norske kystvakten og den russiske grensevakten samarbeider om å løse (Kosmo, 2010). Kosmo nevner også tillitsbygging og viktigheten av økt forståelse av Russland som stat som to faktorer med samarbeidet, fordi det bidrar til forutsigbarhet. Det blir derimot ikke sett på som en av bakgrunnene for opprettelsen av samarbeidet, men som en positiv ringvirkning (Kosmo, 2010).

4.4.2. Delkonklusjon

Masteroppgaven til Kosmo trekker frem at hensikten bak kystvaktsamarbeidet bunner ut i at vi har felles utfordringer med Russland i nord. Intensjonen bak antar jeg derfor å være på bakgrunn av norske interesser. Oppgaven nevner derimot lite om andre innledende intensjoner, fordi den i større grad fokuserer på hva som skjedde, fremfor hvorfor det ble sånn. Kosmo nevner også faktorer som tillit og forståelse, men kun som en positiv ringvirkning og ikke som en innledende intensjon for opprettelsen av kystvaktsamarbeidet. Ut ifra dette kan man anta at det er åpenbart at vi har felles utfordringer i nord, og derfor selvsagt at vi skal samarbeide om å løse de, til tross for at partene har et spent forhold på andre områder.

5. Drøfting

For å besvare problemstillingen vil oppgaven ta for seg de innledende intensjonene bak de norsk-russiske samarbeidene og sammenligne samarbeidene som ble suspendert opp mot samarbeidene som ble videreført. Videre vil oppgaven drøfte kost-nytte opp mot forsvarssamarbeidet og kystvaktsamarbeidet. Deretter vil oppgaven se på romsamarbeidet mellom USA og Russland, og korn-avtalen mellom Ukraina og Russland for å se om det finnes likheter eller ulikheter som kan bidra i drøftingen. Avslutningsvis vil oppgaven se på uttalelser i offentlige dokumenter som kan bidra i forklaringen til hvorfor kystvaktsamarbeidet ble videreført etter 2014, til tross for at mye annet forsvarssamarbeid ble suspendert.

5.1. Ulike intensjoner bak samarbeidene

Etter å ha sett på både de suspenderte og de videreførte samarbeidene i lys av intensjonen bak opprettelsen har jeg kommet frem til noen faktorer som gjentar seg. Når det kommer til samarbeidene jeg har tatt for meg i denne oppgaven har jeg kommet frem til at samarbeidene i grovt ble innført på bakgrunn av ønske om økt sikkerhet, økt tillit eller fordi det er av felles interesse. Med økt sikkerhet tenker jeg på norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk, og håndhevelsen av norsk suverenitetshevdelse. Med tillitsbygging tenker jeg på ønsket om å ha en god relasjon mellom partene for å bidra til forutsigbarhet og forståelse. Mens interessefellesskap går på de konkrete oppgavene som blir løst gjennom samarbeidet, og at dette er noe begge parter tjener på.

I denne delen av drøftingen vil jeg forsøke å peke på hvilke faktorer som har vært viktigst når det kommer til norsk-russisk forsvarssamarbeid og kystvaktsamarbeid. Det kan bidra til å besvare problemstillingen dersom det er ulike intensjoner og hensikter med samarbeidene. Jeg vil også forsøke å plassere de andre samarbeidene som ble utelatt fra suspensjonen i 2014 for sammenligning. Her må jeg nevne at flere av samarbeidene i stort kan plasseres under alle tre faktorene, men jeg har fokusert på faktorene som fremstår som viktigst for opprettelsen av samarbeidet slik det kommer frem i litteraturen jeg har lest.

5.1.1. Økt sikkerhet

Norsk-russisk forsvarssamarbeid

Som nevnt i Christensen sin masteroppgave må det norsk-russiske forsvarssamarbeidet ses i sammenheng med Norges forsvars- og sikkerhetspolitikk. En viktig del av norsk sikkerhetspolitikk omhandler avskrekking og beroligelse, og samarbeidet har i en lengre periode blitt omtalt som en del av denne balansen. Gjennom et tett samarbeid med Russland skaper man et tettere bånd og en gjensidig forståelse. Dette er viktige faktorer for å oppnå stabilitet og lavspenning i nord, noe som er en sentral del når det kommer til norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk.

Incidents at Sea-avtalen

Incidents at Sea-avtalen blir sett på som en viktig faktor for stabilitet og lavspenning i nordområdene, og er en av de innledende intensjonene bak samarbeidet. Samarbeidet skal hindre at det oppstår farlige hendelser mellom Norge og Russland, og det legger til rette for en militær forbindelse. Samarbeidet er spesielt viktig fordi norske og russiske fly og fartøy ofte opererer i nærheten av hverandre. Ved en eventuell hendelse kan det bli sett på som en sikkerhetspolitisk utfordring dersom man ikke får kontaktet den andre parten og informert om hendelsen i tide.

Kontaktlinjen mellom FOH og Nordflåten

Samarbeidet med Russland når det kommer til kontaktlinjen mellom FOH og Nordflåten kan på flere måter ligne på *Incidents at Sea*-avtalen, forskjellen er derimot formaliteten av samarbeidet. I likhet med *Incidents at Sea*-avtalen ble den direkte kontaktlinjen opprettet med bakgrunn i sikkerhet. Kontaktlinjen ble opprettet for å redusere usikkerhet og skape forståelse, og bidrar til å opprettholde et stabilt forhold til Russland.

5.1.2. Tillitsbygging

Norsk-russisk forsvarssamarbeid

I Fowkes sin masteroppgave ble det uttalt at tillitsbygging mellom Norge og Russland var en av de innledende intensjonene bak samarbeidet. Tillit er et begrep som kan ses i sammenheng med økt sikkerhet, fordi det kan bidra til gjensidig forståelse, forutsigbarhet, lavspenning og stabilitet. Dersom man skal oppnå økt sikkerhet gjennom tillitsbygging er dette noe som kontinuerlig må jobbes mot, fordi det kan ses på som en kortsiktig sikkerhet. På den andre siden

kan tillitsbygging i form av å skape bedre relasjoner til Russland ses på som mer langsiktig fordi det er av interesse for begge parter og er mer holdbart.

5.1.3. Interesfefellesskap

Kystvaktsamarbeid

Kystvaktsamarbeidet mellom den norske kystvakten og FSB i Russland har tatt utgangspunkt i at vi har et stort felles ansvarsområde i nord. I tillegg har vi som nevnt en felles interesse av at oppgavene til kystvakten blir utført slik at det for eksempel ikke blir foretatt tjuvfiske i våres ansvarsområde. Kystvakten utfører essensielle oppgaver daglig, og er noe den norske kystvakten måtte ha gjennomført uavhengig om det er i samarbeid med Russland eller ikke. Siden det er et delt ansvar og dermed anses som en felles utfordring er det mer effektivt å ha en felles ordning og dele på ressursene vi har for å løse oppdraget.

Grensevakt

I likhet med kystvaktsamarbeidet ble samarbeidet innen grensevakt mellom Norge og Russland opprettet på bakgrunn av et felles ansvarsområde. Patruljering og kontroll langs landegrensen i nord for å ha kontroll på eget land er av interesse for både norske og russiske myndigheter, og det er derfor mer effektivt å samarbeide om å løse oppgaven og igjen kunne dele på ressursene vi har.

Søk og redningssamarbeid

Søk og redningssamarbeidet ble også opprettet på bakgrunn av et stort ansvarsområde og ønsket om å redde flest mulig til sjøs. Gjennom et tett samarbeid med Russland har man flere kapasiteter til rådighet, og styrker evnen til å utføre redningsoppdragene. Søk og redning er en viktig oppgave og kan ha fatale konsekvenser dersom oppgaven ikke blir utført, derfor er det av felles interesse å kunne samarbeide for å løse oppgaven på en god måte.

5.1.4. Delkonklusjon

Etter en grovinndeling av hva jeg anser som hovedintensjonene bak opprettelsen av samarbeidene kan man se at det er noen ulikheter mellom forsvarssamarbeidet som ble suspendert og de resterende samarbeidene. Forsvarssamarbeidet skulle bidra til sikkerheten av Norge og bygge tillit til Russland, på den andre siden ble kystvaktsamarbeidet inngått fordi vi har et stort felles ansvarsområdet, og dermed en felles utfordring. Kystvaktsamarbeidet i likhet med både grensevakt og søk og redning har også utgangspunkt i en felles interesse, mens

Incidents at Sea-avtalen og kontaktlinjen mellom FOH og Nordflåten ble inngått hovedsakelig for å bidra til Norges sikkerhet. Forsvarssamarbeidene er derimot det eneste som hadde fokus på tillitsbygging, noe som kan tyde på at dette ikke er det viktigste i norsk-russisk samarbeid. Tillit er en effekt det kan være vanskelig å skape og det kan tenkes at denne typen samarbeid er lettere å kutte ut dersom samarbeidet kommer i konfrontasjon med andre verdier og interesser fordi det ikke bunner ut i en felles interesse. Videre når det kommer til tillit er dette noe norske myndigheter også ønsker å oppnå overfor andre parter enn Russland, som for eksempel Norges allierte, partnernasjoner, og egen befolkning. Denne tilliten kunne havnet under press dersom man skulle opprettholdt forsvarssamarbeidet med Russland etter 2014, spesielt fordi samarbeidet ikke kunne begrunnes med fellesinteresser i likhet med de resterende samarbeidene.

5.2. Kost-nytte-vurdering

Etter å ha sett på hovedlinjene bak de innledende intensjonene for samarbeidene med Russland ser man at det er en forskjell fra kystvaktsamarbeidet og forsvarssamarbeidet. Kystvaktsamarbeidet ble inngått på bakgrunn av fellesinteresser og et felles ansvar i havområdene, og er en oppgave som må utføres uansett. Dersom norske myndigheter hadde valgt å kutte kystvaktsamarbeidet med Russland måtte den norske kystvakten likevel fortsette å løse sine oppgaver daglig, men med færre ressurser til rådighet og et større område å dekke. Å sørge for sikkerhet til sjøs og ha kontroll over eget havområde må altså gjøres uavhengig om det er i samarbeid med Russland eller ikke. Dermed tjener Norge på å samarbeide om å utføre oppgavene.

Forsvarssamarbeidet ble som nevnt innledet mye for å bygge tillit til Russland og øke sikkerheten i nord, gjennom blant annet felles militære øvelser. Dette er i motsetning til kystvaktsamarbeidet ikke en oppgave som må utføres på lik måte, og man kan dermed si at man tjener mindre på forsvarssamarbeidet. Videre vil man likevel opprettholde en grad av tillit med Russland gjennom samarbeidene som ble videreført. Økt sikkerhet var også en faktor man anser at Norge tjente på forsvarssamarbeidet, dette er en faktor man til en viss grad kan ivareta gjennom samarbeid som *Incidents at Sea*-avtalen og kontaktlinjen mellom FOH og Nordflåten. I tillegg til at Norges sikkerhet i stor grad ivaretas av medlemskapet i NATO. Ut ifra dette kan man argumentere for at man taper mindre ved å kutte ut forsvarssamarbeidene, og at det ville hatt større følger dersom man hadde valgt å kutte ut kystvaktsamarbeidet også. Dette bygger under Christensens poeng med at forsvarssamarbeidet med Russland ikke hadde noen konkrete

mål eller en klar hensikt bak opprettelsen (Christensen, 2011, s.83). Målet bak kystvaksamarbeidet er derimot å sørge for sikkerhet og kontroll i våre havområder og har en klar hensikt.

Nyttevurderingene kan dermed ses på som større når det kommer til kystvaksamarbeidet, men når det kommer til kost innebærer både forsvars- og kystvaksamarbeidet å samarbeide med Russland. Fra en utenforstående sitt perspektiv kan det ses på som feil og uforståelig at noen ønsker å samarbeide militært med Russland etter annekasjonen av Krimhalvøya i 2014, og spesielt etter invasjonen av Ukraina i 2022. Selv om begge samarbeidene som blir omtalt omhandler norske militære styrker er graden av det militære ulikt da det ene innebærer store militære øvelser, og det andre i hovedsak dreier seg om å bekjempe fiskerikriminalitet. Ved å se på det på denne måten kan man si at forsvarssamarbeidet koster mer å opprettholde enn kystvaksamarbeidet.

5.3. Samarbeider om det er viktig nok

Som vi kan se eksempler på i både romsamarbeidet mellom USA og Russland, og korn-avtalen mellom Ukraina og Russland velger stater å samarbeide til tross for at de ikke har et godt forhold til hverandre. En fellesnevner for samarbeidene er viktigheten av dem, noe som antakeligvis er en av grunnene til at samarbeidene fremdeles står. Samarbeidet mellom USA og Russland i det ytre rom kan defineres som interessefelleskap, fordi begge partene i samarbeidet har interesse for romfart, og har et ønske om å ha en fungerende romstasjon. Uten samarbeidet innen romfart er det som nevnt ikke sikkert at verken USA eller Russland ville hatt en egen romstasjon, på bakgrunn av dette kan man argumentere for at samarbeidet er nødvendig for begge parter dersom de skal ha en velfungerende romstasjon. Videre kan samarbeidet også ses på som en mulighet for tillitsbygging mellom partene gjennom flere år med samarbeid. Samarbeidet blir viktig nok for begge parter på grunn av den store interessen rundt romfart, og forholdet mellom partene generelt har derfor liten innvirkning på samarbeidet.

Når det kommer til korn-avtalen mellom Ukraina og Russland ble den som nevnt inngått for å redusere verdenssult. Samarbeidet lar seg ikke naturlig plasseres under noen av faktorene som har blitt diskutert tidligere i oppgaven da det kun er en av partene som anses å tjene på samarbeidet. Ifølge Alexandra Prokopenko har fordelene ved å signere korn-avtalen alltid vært beskjedne fra Russland sin side (Prokopenko, 2022). Samarbeidet viser et godt eksempel på at stater kan samarbeide om noe dersom det er viktig nok. Når det kommer til viktigheten av samarbeidene, kan dette sammenlignes med blant annet søk og redningsamarbeid.

Samarbeidet innenfor søk og redning kan få store konsekvenser dersom oppgavene ikke blir utført, og noen kan i ytterste grad miste livet. Videre kan også kystvaktsamarbeidet og de resterende videreførte samarbeidene føre til negative konsekvenser i forbindelse med miljøutfordringer og større misforståelser, dersom samarbeidene skulle oppheves. Det er derimot lite sannsynlig at det vil føre til store konsekvenser for noen av partene ved å kutte ut felles militære øvelser og annet norsk-russisk forsvarssamarbeid.

En annen fellesnevner i romsamarbeidet og korn-avtalen er at samarbeidene har en klar hensikt og noe man ønsker å oppnå med samarbeidet. Dette er noe vi også kan se med kystvaktsamarbeidet og de andre samarbeidene som ble videreført etter 2014, men som manglet i forsvarssamarbeidet. I masteroppgaven til Christensen skrev hun at det militære samarbeidet med Russland ikke hadde utarbeidet noen konkrete mål, noe som kan være en mulig årsak til at samarbeidet var lettere å kutte ut enn andre (Christensen, 2011, s.83). En forskjell mellom romsamarbeidet og korn-avtalen er den grad begge parter får noe ut av samarbeidet. Russland har som nevnt snakket om å kutte korn-avtalen med Ukraina ved flere anledninger, og gjorde også dette i en kort periode. Dette er mulig fordi Russland endte opp med å tjene minimalt på samarbeidet. I motsetning tjener begge partene i romsamarbeidet på å samarbeide innenfor fagfeltet for å ha en god romstasjon. Ved å se på kystvaktsamarbeidet har jeg fått inntrykk av at begge partene i samarbeidet tjener på å samarbeide fordi vi har en felles utfordring. Siden begge parter får noe ut av samarbeidet gir dette mer holdbarhet, noe som kan være en av grunnene til at samarbeidet fungerer så godt som det gjør.

5.4. Nødvendig med en form for samarbeid med Russland

For Norges sikkerhetspolitikk overfor Russland er det ifølge forsvarsdepartementet nødvendig å opprettholde noen former for samarbeid. Det ble nevnt i en stortingsproposisjon fra 2016 at det er viktig å unngå misforståelser mellom partene og det er derfor avgjørende at man ikke kutter ut alle former for samarbeid med Russland (Prop. 151 S (2015-2016), s.29).

"Gitt det anstrengte forholdet mellom NATO og Russland er det avgjørende å unngå misforståelser. For å ivareta sikkerheten i sjøområdene i nord og ivareta stabilitet og forutsigbarhet i våre nærområder har regjeringen derfor opprettholdt den direkte linjen mellom Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) og den Russiske nordflåten, samvirket innenfor kystvakt og grensevakt, samarbeidet om søk og redning og mekanismene i Incidents at Sea-avtalen." (Prop. 151 S (2015-2016), s.29)

Noe form for samarbeid måtte videreføres for å opprettholde stabiliteten i nord og Norges sikkerhet, men hvorfor videreførte norske myndigheter kystvaktsamarbeidet som er av militær art, da det ble sagt at alle militære samarbeid med Russland skulle kuttes ut? Jakub Godzimirski, seniorforsker ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt sa til NRK Nordland i 2014 at det ikke er unormalt at land velger å fortsette å samarbeide selv om partene er uenige på flere områder. Han mente også at det er umulig å tenke seg at alle former for samarbeid med Russland skal avsluttes, fordi vi har en felles grense å forholde oss til (Jacobsen & Bakken, 2014). Dette var noe Kosmo var inne på i sin tekst, da det fremstod som at et felles ansvars- og interesseområde automatisk førte til at samarbeid blir lønnsomt, til tross for at partene har et anspent forhold til hverandre på andre områder. Dette kan også trekkes frem av andre samarbeid som for eksempel romsamarbeidet mellom USA og Russland da man går inn for å samarbeide fordi det er av fellesinteresse, og fordi det lønner seg å samarbeide for best fremgang. Videre trekker Godzimirski frem at Norge som et av få medlemsland i NATO som grenser til Russland fører det til flere felles interesseområder, noe som gjør samarbeidene enda viktigere (Jacobsen & Bakken, 2014).

6. Konklusjon

Utgangspunktet for denne bacheloroppgaven var følgende problemstilling: «*Hvorfor videreførte norske myndigheter kystvaktsamarbeidet med Russland til tross for at svært mye annet militært samarbeid ble suspendert i mars 2014?*» Bacheloren har hatt til hensikt å forsøke å forklare hvorfor norske myndigheter har valgt å opprettholde noen av samarbeidene med Russland, også samarbeid som berører Forsvaret etter Russlands annektering av Krimhalvøya i 2014. Norske myndigheter har siden opprettelsen av samarbeidene fremholdt viktigheten med en grad av samarbeid med Russland, spesielt i nordområdene.

For å besvare problemstillingen har jeg sett på flere faktorer som kan ligge til grunn for at kystvaktsamarbeidet ble videreført etter 2014. For det første er det ulike intensjoner bak forsvarssamarbeidene som ble suspendert og kystvaktsamarbeidet som ble videreført. Forsvarssamarbeidet skulle bidra til økt tillit og økt sikkerhet, mens kystvaktsamarbeidet ble opprettet på bakgrunn av felles interesser. Økt tillit er en faktor som kan tilegnes gjennom andre samarbeid med Russland som ikke er av militær art. Videre kan økt sikkerhet tilegnes gjennom allianser som for eksempel NATO. Kystvaktens oppgaver er på andre siden noe som må utføres daglig uavhengig om det er i samarbeid med Russland eller ikke, og det vil derfor være mer

effektivt å samarbeide. Basert på de innledende intensjonene og en kost-nytte-vurdering har jeg konkludert med at norske myndigheter totalt sett tjener mer på kystvaktsamarbeidet enn det, det koster å opprettholde samarbeidet. I tillegg er kystvaktsamarbeidet noe begge parter tjener på og var interesserte i å videreføre etter 2014. Ut ifra dette ser jeg på kystvaktsamarbeidet som viktigere for norske myndigheter enn forsvarssamarbeidet, noe som kan være en av grunnene til at dette samarbeidet ble videreført til tross for suspensjonen av mye annet militært samarbeid. Videre har det blitt uttalt flere steder at man ikke kan kutte alt samarbeidet med Russland, så hvorfor kutte noe som har fungert bra i så mange år?

7. Litteraturliste

- Agence France-Presse. (2022). Explainer: Why the Black Sea Grain Deal Is Vital for Global Food Security. *Voanews*. <https://www.voanews.com/a/explainer-why-the-black-sea-grain-deal-is-vital-for-global-food-security/6817425.html>
- Bakke-Jensen, F. (2021, 23. juni). Ny avtale mellom Norge og Russland styrker sikkerheten i nord. *Forsvarets forum*. <https://forsvaretsforum.no/meninger-nordomradene-politikk/ny-avtale-mellom-norge-og-russland-styrker-sikkerheten-i-nord/205359>
- Bjur, I. N. (2022). To typer «avskrekking og beroligelse» i norsk sikkerhetspolitikk. *IFS Insight*. https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/3033287/IFS%20Insight%208_2022bjur.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Bye, H. (2021). Lite kontakt mellom norske og russiske forsvarsmyndigheter. *High north news*. <https://www.highnorthnews.com/nb/lite-kontakt-mellom-norske-og-russiske-forsvarsmyndigheter>
- Børresen, J. (2021, 26. juli). Norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. *Store norske leksikon*. https://snl.no/Norsk_forsvars-_og_sikkerhetspolitikk
- Edvardsen, A. (2022, 04. april). Norsk-russisk grensesamarbeid fungerer godt trass i Ukraina-krigen. *High North News*. <https://www.highnorthnews.com/nb/norsk-russisk-grensesamarbeid-fungerer-godt-trass-i-ukraina-krigen>
- Eie, H. H. (2011). Sjø sikkerhet i det russiske nord. *IFS Insight*. https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/99339/Insight2011_1_feb.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Filseth, G. & Thordarson, F. (2021). Georgias samtidshistorie. *Store norske leksikon*. https://snl.no/Georgias_samtidshistorie
- FN. (2023). Ukraina. *FN-sambandet*. <https://www.fn.no/Konflikter/ukraina>
- Høiback, H. & Børresen, J. (2021, 5. januar). Avskrekking. *Store norske leksikon*. <https://snl.no/avskrekking>
- Jacobsen, H. & Bakken, S. G. (2014, 30 juli). Kystvakten fortsetter samarbeidet med Russland. *NRK Nordland*. <https://www.nrk.no/nordland/fortsetter-samarbeid-med-russland-1.11856338>
- John M. Logsdon & Ray A. Williamson. (1995). US. -Russian Cooperation in Space: A Good Bet. *JSTOR*. <https://www.jstor.org/stable/pdf/43311452.pdf>

- John M. Logsdon & James R. Millar. (2001, februar). U.S. -Russian Cooperation in Human Space Flight Assessing the Impacts. NASA. https://www.nasa.gov/sites/default/files/atoms/files/partners_us_russian_cooperation_in_human_spaceflight.pdf
- Kämpe, M. K. M. (2021). Norsk sikkerhetspolitikk gjennom 70 år. *Folk og forsvar*. <https://folkogforsvar.no/norsk-sikkerhetspolitikk-gjennom-70-ar/>
- Kristoffersen, D. A. (2020). Norges nei til EF i 1972. *Norgeshistorie*. <https://www.norgeshistorie.no/oljealder-og-overflod/1945-norges-nei-til-ef-i-1972.html>
- Mars, K. (2022). 50 Years Ago: The United States and the Soviet Union Sign a Space Cooperation Agreement. *NASA Johnson Space Center*. <https://www.nasa.gov/feature/50-years-ago-the-united-states-and-the-soviet-union-sign-a-space-cooperation-agreement>
- North Atlantic Treaty Organization. (1949). *The North Atlantic Treaty*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en
- Oma, I. M. (2021). Avskrekking og beroligelse – den «doble strategi» som kom inn fra kulden. *IFS Insight* 7/2021. https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/2770950/IFS%20Insight%207_2021%20web%20versjon.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- Prokopenko, A. (2022). Why is Russia Jeopardizing the Ukraine Grain Deal? *Carnegie endowment for international peace*. <https://carnegieendowment.org/politika/87930>
- Rowe, I. & Hønneland, G. (2010). *Norge og Russland: Tilbake til normaltilstanden*. Nordisk Østforum. S. 133-147. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-1773-2010-02-03>
- Salvesen, I. & Slettebø, O. (2014). Norge følger EUs Russland-sanksjoner. *Dagens næringsliv*. <https://www.dn.no/sanksjonene-mot-russland/laksetrobbel-i-russland/russland/ukraina/norge-folger-eus-russland-sanksjoner/1-1-5167873>
- Skare, R. T. (2021, 09.september). *Kalde fronter eller gode venner? Samarbeidsområder mellom Norge og Russland*. Utsyn. <https://www.prosjektutsyn.no/wp-content/uploads/2021/09/Fagnotat-Samarbeidsomra%CC%8Ader-Norge-Russland.pdf>
- Sneve, S. (2014). Bak denne porten forsvares Norge. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/bak-denne-porten-forsvares-norge/s/12-95-5166042>

Ulvin, P. B. (2022). Rom for samarbeid: To russere og en amerikaner skal til ISS. *NRK*. <https://www.nrk.no/urix/rom-for-samarbeid-to-russere-og-en-amerikaner-skal-til-iss-1.16111431>

U.S Department of States. (Hentet 2022). Missile Technology Control Regime (MTCR) Frequently Asked Questions. <https://www.state.gov/remarks-and-releases-bureau-of-international-security-and-nonproliferation/missile-technology-control-regime-mtcr-frequently-asked-questions/>

Venberget, H. (2022, 6. desember). Norges forhold til Russland. *Folk og forsvar*. <https://folkogforsvar.no/norges-forhold-til-russland/>

Wikipedia. (2022). Russlands grensevakt. Hentet 7. mars 2023. https://no.wikipedia.org/wiki/Russlands_grensevakt

Bøker:

Børresen, J., Gjeseth, G. & Tamnes, R. (2004). Norsk forsvarshistorie: Allianseforsvar i endring (Bind.5). Bergen: Eide forlag

Børresen, J. (2015). Norske interesser i nord – det maritime aspektet. I T. Heier & A. Kjølberg (Red.), *Norge og Russland: sikkerhetspolitiske utfordringer i nordområdene* (s. 130-149). Universitetsforlaget.

Holtmark, S. G. (2015). *Naboer i frykt og forventning: Norge og Russland 1917-2014*. Pax forlag.

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3.utg). Cappelen Damm Akademisk.

Mellbye, A. J. & Kval, K. E. (2018). *Politikk & Makt*. Cappelen Damm.

Pettersen, Roar, C. (2016). *Oppgaveskrivingens ABC: veileder og førstehjelp for bachelorstudenter*. (2.utg). Universitetsforlaget.

Tamnes, R. & Eriksen, K. E. (1999). Norge og NATO under den kalde krigen. I *NATO 50 år: norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år* (s.7-38). Den norske Atlanterhavskomiteé.

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder*. (4.utg.) Gyldendal Akademisk.

Masteroppgaver:

Bakstad, K. (2010). Landegrensen mellom Norge og Russland. [Masteroppgave]. Universitetet i Tromsø. <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/2705/thesis.pdf?sequence=2>

Christensen, H. E. (2011). «Mellom hemmelighet og åpenhet» - om norsk-russisk militært samarbeid ved Forsvarets Operative Hovedkvarter. [Masteroppgave]. https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/bitstream/handle/11250/140032/Christensen_Helen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Fowkes, M. Ø. (2015). Norsk-russisk forsvarssamarbeid – utvikling fra 2008 frem til 2014. [Masteroppgave]. Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging. <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/7921/thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kosmo, S. (2010). Kystvaktsamarbeidet Norge-Russland – en fortsettelse av politikken med andre midler? [Masteroppgave]. Forsvarets stabsskole. <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/99900/Kosmo,%20Svein.pdf?sequence=1>

Lover:

Kystvaktloven. (2022). *Lov om Kystvakten (kystvaktloven)* LOV-1997-06-13-42. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-42>

Lovdata. (1995). *Avtale mellom Norge og Russland om samarbeid ved ettersøking av savnede og redning av nødstedte mennesker i Barentshavet*. 04-10-1995 nr 1 Bilateral. <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1995-10-04-1>

SAR. (1979). Internasjonal konvensjon om ettersøking og redning til sjøs, 1979. 27-04-1979 nr 1 Multilateral. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1979-04-27-1>

Offentlige dokumenter:

Bruun-Hanssen, H. (2015). Leders beretning. I Forsvaret (Red.), Verden i endring: Forsvarets årsrapport 2014 (s. 4-7). Forsvarsdepartementet. https://www.forsvaret.no/forskning/forskning-utvikling-ved-forsvarets-hogskole/institutt-for-forsvarsstudier/forskningsressurser/forsvarets-arsrapporter/2014%20Forsvarets%20%C3%A5rsrapport.pdf/_attachment/inline/89291245-d135-4d18-b2f8-e653892df7e0:79b2664006d8264bebee1d29840ac6963892dc1b/2014%20Forsvarets%20%C3%A5rsrapport.pdf

Forsvarsdepartementet. (2021). Norge og Russland har undertegnet avtale om sikkerhet til sjøs og i lufta. *Regjeringen*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norge-og-russland-har-undertegnet-avtale-om-sikkerhet-til-sjos/id2892991/>

Forsvarsdepartementet. (2014, 28. mai). Bilaterale militære aktiviteter med Russland innstilles ut året. Pressemelding 40/2014. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/fd/pressemeldinger/20141/Bilaterale-militare-aktiviteter-med-Russland-innstilles-ut-aret/id761039/>

Forsvaret. (2015). Verden i endring: Forsvarets årsrapport 2014. Forsvarsdepartementet. https://www.forsvaret.no/forskning/forskning-utvikling-ved-forsvarets-hogskole/institutt-for-forsvarsstudier/forskningsressurser/forsvarets-arsrapporter/2014%20Forsvarets%20%C3%A5rsrapport.pdf/_/attachment/inline/89291245-d135-4d18-b2f8-e653892df7e0:79b2664006d8264bebee1d29840ac6963892dc1b/2014%20Forsvarets%20%C3%A5rsrapport.pdf

Kommunal- og distriktsdepartementet. (2010). *Samarbeidskompetanse og medbestemmelse* [Brosjyre]. Fornyings, - Administrasjons, - og Kirke departementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/lonns--og-personalpolitikk/samarbeid/samarb_medbest.pdf

Kystvakten. (2022). Årsrapport Kystvakten 2021. https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/kystvakten/om-kv/KV-aarsrapport-2021.pdf/_/attachment/inline/b7b2cda2-1a9a-472f-97e2-fb7002e6e04d:1f444b581b4223a1d3b1a5824ca4ea2ac59bc809/KV-aarsrapport-2021.pdf

Meld. St. 27. (2018-2019). *Norges rolle og interesser i multilateralt samarbeid*. Utenriksdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/5673dadc917448148b491635289ac690/no/pdfs/stm201820190027000dddpdfs.pdf>

Prop. 1 S. (2013-2014). *For budsjettåret 2014*. Forsvarsdepartementet. https://www.forsvaret.no/forskning/forskning-utvikling-ved-forsvarets-hogskole/institutt-for-forsvarsstudier/forskningsressurser/forsvarsdepartementets-prop.1-budsjett/2013%E2%80%932014%20Prop.%201%20S.pdf/_/attachment/inline/3e8dfc91-ae23-4605-8d03-

[4ae4bcb8ca95:34785c740fd0732a9ebb53b8a1fa343b5c44b2c5/2013%E2%80%932014%20P
rop.%201%20S.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/4ae4bcb8ca95:34785c740fd0732a9ebb53b8a1fa343b5c44b2c5/2013%E2%80%932014%20P
rop.%201%20S.pdf)

St. prp. nr. 151 S (2015-2016) *Kampkraft og bærekraft*. Langtidsplan for forsvarssektoren. Forsvarsdepartementet.

[https://www.regjeringen.no/contentassets/a712fb233b2542af8df07e2628b3386d/no/pdfs/prp2
01520160151000dddpdfs.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/a712fb233b2542af8df07e2628b3386d/no/pdfs/prp2
01520160151000dddpdfs.pdf)

Utenriksdepartementet. (2021, 29. november). Sikkerhetspolitikk. *Regjeringen*.
[https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/sikkerhetspolitikk/sikkerhetspolitikk/id867
53/](https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/sikkerhetspolitikk/sikkerhetspolitikk/id867
53/)